

Другий підхід «згори донизу», тобто на основі діалогу-зразка, передбачає попереднє ознайомлення учнів з новими словами та мовленнєвими структурами, соціокультурними особливостями мовленнєвого спілкування в певній ситуації. Робота з діалогом проходить чотири етапи.

1. Перший етап – учні сприймають діалог спочатку на слух, а потім слухають діалог ще раз, але вже з опорою на друкований текст діалогу, з метою загального розуміння змісту діалогу, визначення головних дійових осіб, їх позицій.

2. Другий етап передбачає визначення і засвоєння особливостей діалогу (кліше, еліптичних речень, емоційно-модальних реплік, звернень, заповнювачів мовчання), а також контроль розуміння діалогу.

3. Третій етап – драматизація, відтворення по ролям, тобто «присвоєння діалогу» або вивчення його напам'ять. Під час третього етапу в залежності від рівня володіння учнями мовою можна застосовувати «суфлера» а також опори: вербальні, невербальні/ зображальні, вербально зображальні.

4. Четвертий етап – етап стимулювання діалогічного спілкування на основі подібної, але нової ситуації. Цей етап зазвичай не передбачає опору, хоча для слабких учнів така можливість на виключається.

Отже, ми дійшли до висновку, що навчання діалогічного мовлення в основній школі займає важливе місце для вивчення іноземної мови загалом. Використання різних засобів вивчення діалогічного мовлення сприятиме не тільки формуванню в учнів іншомовної компетентності, але й підвищить їх інформаційну культуру та рівень мотивації до навчання іноземної мови в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: навч. метод. Посібник для студ. Мовних спец. Осв.-кваліф. Рівня "магістр". Бігіч О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е., за ред. С. Ю. Ніколаєвої К.: Ленвіт, 2011. 344 с.

2. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. Іноземні мови : наук.-метод. журн. засн. Київський лінгвістичний університет і вид-во "Ленвіт". К. : Вид-во "Ленвіт", 2010. № 2. С. 11–17.

3. Труханова Т. Підходи у навчанні діалогічного мовлення. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. № 104(2). С. 426–431.

Рейко А. В.

група АМ–33 (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Ладика О. В.

ЛІНГВАЛЬНІ ТА ЕКСТРАЛІНГВАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВВІЧЛИВОСТІ

Питання ввічливості у мові завжди було, є і буде актуальним, адже ділове спілкування та мовленнєва етика – це надзвичайно важливі аспекти взаємовідносин, які нерідко впливають на успішність людини, чи сприйняття її іншими. Враховуючи актуальність даного питання, ми проаналізували та виділили лінгвальні та екстралінгвальні засоби вираження ввічливості в англійській мові.

Поняття «лінгвальний» та «екстралінгвальний» можна вважати протилежними. Відповідно до досліджень таких вчених як Джилліан Браун, Джордж Юл, Стівен Левінсон, Пол Грайс та інших, ми можемо підсумувати, що контекст може бути внутрішнім і зовнішнім. Внутрішній контекст (внутрішньомовний) – це контекст, який існує всередині мовних структур. Тоді як екстралінгвальний контекст – це всі аспекти, що стосуються елементів та чинників, що знаходяться поза мовою. До них можна віднести: культурне походження мовців

та співрозмовників, знання, якими володіють оратори та співрозмовники, локальні інтерпретації, пов'язані з місцевими знаннями, припущення, мовленнєві акти, дейксис, аспекти ввічливості, принципи співпраці, скорочення (акроніми) тощо [4].

У прагматичному плані ввічливість розглядається як стратегія або набір стратегій, що орієнтовані на досягнення позитивного результату у спілкуванні. Вибір тієї або іншої стратегії комунікантами залежить як від зовнішніх, так і від внутрішніх факторів, а саме від параметрів ситуації, моральних і культурних цінностей [2].

Р. Лакофф формулює принцип ввічливості у вигляді трьох правил:

- «Не нав'язуй своєї думки» («*Do not impose*»),
- «Давай співрозмовнику можливість вибору» («*Give options*»),
- «Будь доброзичливий» («*Make the listener feel good. Be friendly*») [5].

Ввічливість нарівні вербальної інтеракції визначається реалізації стратегії позитивної та негативної ввічливості які об'єднуються за допомогою вербальних засобів обраних комунікативними партнерами для регулювання міжособистісних взаємин мовців [1, с. 1]. До лінгвальних засобів вираження ввічливості можемо віднести використання таких базових конструкції мови як: *don't you mind?, thank You, please, could you...?, excuse me, sorry, hello, have a nice day, etc.* Також до мовних засобів можна віднести вміння використувати гумор у розмові, уникання жаргонізмів та нецензурних слів, конструкції вираження пробачення чи перепрошення. Натомість, екстралінгвальні засоби бувають дуже різноманітними. Наприклад, емпатичне слухання та розуміння співрозмовника, уникання грубих некоректних слів та заміна їх позитивними у негативному контексті. Наприклад, замість *I think that's a bad idea*, варто сказати *I don't think that's such a good idea*. Також до позамовних засобів ми відносимо уникання вказування на співрозмовника, економію часу співрозмовника, уникання пліток, стриманість в жестикуляції, позитивну міміку обличчя та дотримання дистанції між співрозмовниками в залежності від рівня їхніх взаємовідносин.

Дотримання принципу ввічливості накладає певні обмеження на поведінку членів суспільства, які полягають в тому, щоб враховувати інтереси партнера, рахуватися з його думками, бажаннями і почуттями, полегшувати, по можливості, що покладаються на нього завдання. Дотримання принципу ввічливості в кінцевому рахунку має на меті домогтися максимальної ефективності соціальної рівноваги і дружніх відносин ». У прагматичної теорії мовного спілкування ввічливість розглядається як універсальний принцип, який в практиці мовного взаємодії відіграє більш значну регулюючу роль, ніж принцип кооперації. Принцип ввічливості визначається як особлива стратегія мовної поведінки, спрямована на «запобігання конфліктних ситуацій», мета якої «зберегти обличчя» в ситуаціях, коли існує загроза «втратити обличчя» [3].

У вивченні англійської мови учні та студенти знайомляться з такими тактиками та стратегіями мовленнєвої ввічливості, як звертання, привернення уваги, знайомство, привітання, прощання, вітання, побажання, вдячність, вибачення, прохання, згода, дозвіл, відмова, заборона, запрошення, порада, запропонування; втішання, співчуття, співчування; комплімент, схвалення; розмова по телефону та таке інше. Спочатку форми ввічливості вивчаються на мовленнєвому рівні, а потім більш поглиблено на граматичному рівні.

Найбільш ефективним методом засвоєння стратегій і тактик ввічливості у сучасній англійській мові є вивчення цих засобів, безпосередньо у ситуаціях. Для цього під час вивчення розглядаються різні життєві ситуації: стандартні/ нестандартні, реальні, навчальні, проблематичні та інші. На прикладі таких ситуацій чітко вимальовується мовленнєва ввічливість, засоби її використання та значення [2].

Основними граматичними засобами слід вважати модальні дієслова та умовний спосіб. Формальні мовні засоби вираження ввічливості характеризуються наявністю повних пропозицій і транспозиції, а неформальні – еліптичними пропозиціями. Важливо відзначити, що найбільшу роль ввічливість грає в ситуаціях прохання та пропозиції, які можуть виражатися як

імперативними, так і декларативними пропозиціями. У них завжди використовуються і граматичні, і синтаксичні, і лексичні засоби вираження ввічливості в комплексі [3].

Підсумовуючи, зазначимо, що специфіка ввічливого спілкування носіїв англійської мови обумовлена їх прагненням до безконфліктного спілкування, нейтралізації емоцій, бажанням уникнути «гострих кутів», зберегти і зону особистої комфортності, і зону комфортності співрозмовника. Тому навчання стратегій та тактик ввічливості потребують особливої уваги при вивченні англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болотнікова А. П. Граматичні індикатори вираження категорії ввічливості в українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Запоріжжя, 2018. 20 с.
2. Засоби вираження ввічливості в сучасній англійській мові. Дипломна робота. 25.06.2011. URL: <https://cut.ly/D6ES0kc> (дата звернення: 09.04.2021)
3. Мовні засоби вираження ввічливості в англійській мові URL: <https://cut.ly/QsoZSyv> (дата звернення: 09.04.2021)
4. Integrating Intralingual and Extralingual Cotext in Educational Pragmatic Learning. ISLLE, 2017. URL: <https://cut.ly/h8EEZZF> (дата звернення: 09.04.2021)
5. Lakoff, R. T. The Logic of Politeness or Minding Your P «s and Q». RT Lakoff Papers from the 9th Regional Meeting, Chicago Linguistic Society. Chicago: Press, 1983. P. 13–22.

Рибка Ю. Р.

група ПА–46 (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)
Науковий керівник – асистент Новосад Ю. І.

ФЕНОМЕН НЕОЛОГІЗМІВ ЯК ДЖЕРЕЛА ЗБАГАЧЕННЯ МОВИ

Ми живемо у час змін, розвитку та інновації. Всеосяжна еволюція сприяє появі найрізноманітніших змін у кожній сфері людської життєдіяльності. Вони простежуються й у мові, оскільки з'являються лексичні інновації, які відомі нам як «неологізми».

Так як мова повинна відповідати сучасним вимогам людства, поповнення словника неологізмами – це типове та необхідне явище сьогодення. Неологізми є одним із джерел збагачення будь-якої мови, а медійний простір – це одне з найбільш розвинених середовищ сучасної мови, у якому найчастіше зустрічаються нові лексичні одиниці та яке відіграє важливу роль у появі нових лексичних одиниць. Дослідники вважають, що сучасна молодіжна преса є особливою областю вживання нових слів, тому найчастіше саме тексти ЗМІ вважаються першим місцем появи новоутворених слів.

«Що ж таке «неологізми», які їхні ознаки та призначення?» – відповідь на це питання намагалися дати безліч мовознавців та дослідників. Тому, нові слова у мовознавстві називають «неологізмами» та стверджують, що це поняття походить від грецьких слів νέος – «молодий, новий» і λογισμός – «вислів, слово» [2]. Тож, неологізмами вважають новостворені слова, фрази, вислови, які з'явилися у мові нещодавно, тобто на даному етапі її розвитку, і перебувають у процесі входження в активний слововжиток [3]. Ось чому вони ще не включені до загальноновживаної мови. В англійській мові термін «неологізм» був вперше офіційно зафіксований у 1772 році [2].

І. В. Андрусак, Т. Є. Захарченко, В. Г. Гак, Е. В. Сенько, В. А. Звєгінцев, переконані, що неонеїми характеризуються: новизною; певним часом, тобто слова «прив'язані» до певного періоду та часу; входженням в мову – вони стають приналежністю мови; соціальною приналежністю – лексичні інновації позначають важливі поняття, які виникли в результаті розвитку різних сфер життя і діяльності людини; номінативністю – позначають певні предмети та явища, а також узуальністю – вони закріплені у загальному використанні [1; 2].